

# Památník národního písemnictví

## Literární fond Břetislav Hůla

### Rukopisy vlastní

Výběr viz index

Str.	INDEX
2	<a href="#">Humorem k humanitě. Neúplný text, strojop.</a>
8	<a href="#">Humóresky a satiry Jaroslava Haška. Strojop.</a>
13	<a href="#">Po stopách Jaroslava Haška v SSSR. Poznámky z let 1949-1953, strojop.</a>
15	<a href="#">Jaroslava Haška zoologická zahrádka. Strojop. s rkp. úpravami</a>
18	<a href="#">Sebrané spisy Jaroslava Haška. Poznámky k novému vydání, strojop.</a>
25	<a href="#">Poznámky k výstavě J. Haška. Strojop.</a>
28	<a href="#">Seznam dokumentů zapůjčených na výstavu J. Haška dne 23. prosince 1948 ministerstvem vnitra. Strojop.</a>
31	<a href="#">„Jaroslav Hašek je snad jediný český spisovatel...“ - stručný životopis. Strojop.</a>

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Humorem k humanitě

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 43
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Uložení:
		Č. přír.: A 27/57
		Č. neg.:

H Ů L A Břetislav :

Humorem k humanitě, článek, <sup>fragment</sup> strojopis , 5 ll , 4

5 ll

Zpracoval:

Datum:

St 29 996 68

V malé knížce Theodora Haeckera Dialogo křesťanství a kultuře /vyšla r. 1930 v Německu/ je poznámka o dvou druhích satiriků:

"Všichni jsme jen lidé, praví satirik jednoho druhu, kdežto druhý satirik dává lidem slyšet žluč pravdy, že ještě ~~nikdy~~ nejsme lidmi nebo již jsme jimi přestali být."

Je tu zřejmě mimochodem řečeno skryta logická chyba: tvrdí-li kdo shovívavě "vždyť jsme všichni jen pouzí lidé", nepochybně nevkládá do podstaty lidství tolik přísných požadavků jako ten, kdo se zármutkem zjišťuje, že ještě nejsme lidmi nebo že jsme lidmi již přestali být.

V tom dvojím stanovisku je <sup>však</sup> přesně řečeno zahrnut trojí vůbec možný postoj k vnějšímu světu, k lidstvu, ale také k vlastnímu nitru. Je to předně postoj usměvavé gemütlichkeit, jak ji známe ze Schlaraffie a z fidálních vídeňských operet, za druhé optimistické naděje, že se polepšíme, že se můžeme polepšit, a konečně za třetí pessimistické odsouzení přítomnosti i budoucnosti.

Thema : Humorem k humanitě se rozhodně hlásí k stanovisku optimistickému. Lidstvo, člověčenstvo se vyvíjí a bylo by absurdní, aby se nevyvíjelo také jeho sebeuvědomění nositele lidství, lidskosti, humanity.

V této souvislosti zasluhuje zvláštní pozornosti dějinný fakt, navždy spjatý s učením K. Marxe a B. Engelse, kteří odpoutali lidství, lidskost z okruhu představ náboženských, metafysických, etických ~~xxx~~ a sociálně-politických a postavili lidskost a lidství v plném, všobsáhlém významu jako ústřední problém dějinného života sociálně-ekonomického XIX. a následujících století.

Je nepochybně rozhodující pro plný rozsah a konkrétní obsah pojmu lidskosti, aby člověk nevykořisťoval člověka. Patří k historickým faktům, že člověku vykořisťovanému říkali před několika tisíciletími až do poloviny minulého století otrok, před 150 lety nevolník, ještě nedávno poddaný a dnes stále ještě na mnoha místech zeměkoule námezdník bez trvale zajištěné existence, bez každodenního chleba vezdejšího, bez každonoční střechy nad hlavou, bez slušného oděvu proti chladnu, bez možnosti nejlepší výchovy v rodině.

Aby stavu dokonalého lidství a lidskosti bylo skutečně dosaženo, pracují ve smyslu marxismu theoreticky a prakticky politika a ekonomika jako jediné účinné nástroje lidských snah, když soustavy náboženské a metafysické, filosofické a etické prokázaly svou nekompetenci, aby tlakem svých zásad a postulátů na nitro vykořisťujících jednotlivců a skupin dosáhly zobecněného uplatnění zásad a postulátů lidskosti pro všechny vykořisťované jednotlivce a skupiny všech národů světa.

Nespadá do tohoto tematu úvaha, jak nejnázve dosíci stavu dokonalého lidství cestou politiky a ekonomie - to je věcí praktických i theoretických a konkrétních možností a prostředků, jimiž politika a ekonomie vládla a vládne, jichž užívala, užívá nebo by měla užít, to je a bylo věcí politických sil a stran, odborových a jiných zájmových korporací v průběhu dějinného vývoje zejména posledního půlstoletí.

Tímto úvodem mělo být pouze naznačeno, že lidství, lidskost, humanita nedají se chápat abstraktně, jako nějaké stíny, odtržené od hmotných skutečností, jimiž jsou lidé, jimiž jsme my všichni spolu s veškerenstvem tam venku za těmito stěnami na celém zemském globu.

Jsou-li však politika a ekonomie podle marxismu jedinou účinnou cestou k dosažení lidskosti ve vzájemných vztazích mezi lidmi, pak oprávněně by se dalo namítat, že buď humor by byl podřízen politice a ekonomii, trváme-li na svém tematu Humorem k humanitě, anebo že humor je další, ještě jednou methodou k témuž cíli.

Námítku by odstranila snadno slavná anglická dvojice Chesterton a Shaw paradoxním důkazem, že právě naopak i politika i ekonomie jsou podřízeny humoru. Tak daleko jít ovšem nemůžeme, jak si mohli dovolit ~~xxx~~ oba geniové lidského humoru. Ale snad nám stačí již půlka jejich pravděpodobného paradoxu, získaná nadto ze zkušenosti, že totiž humor je také kromě jiných podstatných prvků součástí i tak vážných lidských zaměstnání jako jsou právě politika a ekonomie. Jsou ovšem politikové a ekonomové, kteří humor ve svých oborech nenávidí a kteří snad ani nevědí, že v zahrádce lidské mysli poletuje takový zářivý, pestrý, lehokřídý motýlek, zvaný humorem. Ale tací mrační, věčně smutní patroni a pedanti politiky a ekonomie jsou přímo osudem vyhlédnutí, aby se stali, je-li jim odepřeno být subjekty humoru, jeho trpnými předměty.

Vlivu humoru se nevymyká ani věda ani poesie ani hudba ani výtvarné umění a je dostatečně známo, jaké oblibě se těší i náboženští kazatelé, dovedou-li svá vážná napomenutí věřícím okořenit humornými vsuvkami - vzpomeňme popularity Ulricha Megerle, zvaného Abraham a Santa Clara, jehož soubor kázání ještě dnes téměř po 500 letech lze číst, ale jen v odstavcích s živým humorem. Je to jen malý příspěvek k důkazu, že není tak zcela neoprávněn výrok Shaftesburyův ani známý Horaciův verš : vskutku bývá to, co člověka podnítl k smíchu, leckdy prubýřským kamenem pravdy, a každý z nás jistě zažil, že vtíp a žert lépe a výstižněji řešil vážné záležitosti než hlubokomyslná vážnost.

Snad z těchto zkušeností vycházel také anglický básník Addison, když určil původ humoru takto:

Truth /pravda/

Good sense /zdravý rozum/

wit /vtip/

wrath /hněv/

p r a v ý h u m o r .

A známý německý satirik K.J.Weber sestavil k tomuto pravému humoru rodokmen humoru falešného, nepravého:

Falsehood /licoměrnost/

nonsense /nesmysl/

Frenzy /blbost/

Laughter /sprostota/

f a l e š n ý h u m o r .

Všichni si můžeme pravdivost těchto postřehů ověřit, vzpomeneme-li té spousty plytkých vtípů a anekdot o tehýních, těch lžihumorných humoresek o novomanželích atd.

Je krátce velký rozdíl mezi tím, co se humor nazývá, a humorem skutečným, pravým. Jde totiž humoru vždy o víc než o pouhý smích. Náš Vladislav Vančura to vyjádřil jedinečnou plnokrevnou zkratkou: Humor není smáti se, ale lépe vědět.

Je hluboký smysl ve fyziologické skutečnosti, že lidé slzí, smějíce se i plačíc. Jsou slzy nejen mocné radosti a veselí, ale také velkého utrpení a velkého hněvu. V plné jasnosti si jen velký umělec a tím je také každý mistr humoru uvědomuje společný původ lidské tragiky i komiky: je jím nepřekonaná dosud propast mezi světem skutečným a světem vytoužených hodnot, nesmírné protiklady v lidském mikrokosmu i ve světovém vesmíru, a místo velkého humoristy v těch kosmických a životních dissonancích je právě v oné ose, která spojuje oba krajní póly lidských osudů - Joba i Kašpárka. Nic lidského není mu cizí. Velký humor, jak nazval Harald Höffding jednotu tragického a komického v lidském životě, se rodí tam, kde jednotlivec dospěl od duchovního probuzení k nejvyšší intelektuální zralosti s pronikavým smyslem rozlišovacím, je projevem silné osobnosti s vysokou tvůrčí schopností.

Tato zralost a tvůrčí schopnost není však privilejí pouze vzdělanců, toho důkazem a svědectvím je lidová moudrost a lidový humor.

To, co spojuje velkého umělce-humoristu s anonymním humoristou z lidu, je obyčejný zdravý lidský rozum a láska k pravdě.

Snad právě proto a také z rozeklannosti lidského pokolení, plného rozpotů a protikladů, se dá vysvětlit, že je tak obtížno najít humor jednoznačně všelidský. Již Goethe, který pokládal humor za jeden z prvků opravdového genia, poukázal na tuto skutečnost: "Ničím lidé neprozradí svůj charakter lépe jako tím, co pokládají za směšné."

Tím snáze ovšem lze soudit na povahu těch, kdož jsou k humoru zcela imunní. Jsou to ti, kteří nedospěli vůbec k vlastnímu charakteru, kteří žijí bez ideálů a vždy se dovedli bez nich obejít, kteří si zařídili svůj život co nejpohodlněji a vždy podle okolností se přizpůsobili barvou přesvědčení nebo alespoň slovným vyznáním víry. Jsou jen polovičními lidmi, povrchními optimisty a kompromisníky s jediným citlivým smyslem - pro požitkářství. Protože znají jen svůj prospěch, nemůže jim být humor nic než žert a špás a komediantství.

Ale u těchto lidí sdílí stejný osud s humorem i poesie a umění vůbec. Lidé s převážným zájmem osobního pohodlí, s ideálem blahobytu, společenského postavení a zmožených požitků hmotných, tací lidé půjdou ochotně s kýmkoliv a kamkoliv, jen nikoli do svého nitra, vyhnou se všemu, co neslibuje prospěch jim a jejich rodině, - co jim v tom ohledu může humor nebo poesie dát? Jaký prospěch jim může přinést humor a umění vůbec, rozrušující jednosměrnost jejich mysli? - Humor je smáti se a nic nevěděti... Odtud to přezírání humoru a umění vůbec.

Humor však, velký humor je plné člověctví, prohlédající jednostrannosti života a všech lidičkovských typů a posmívající se jim. Humorista se pozvedá nad všechna jednostranná stanoviska k svobodnému procítění světa, k plnému lidství. Z vnitřní rozpolcenosti světa vyrostl velký humor Shakespearův a Cerntesův<sup>va</sup>, Moliérův, Holbergův, Dickensův, Gogolův, Čechovův i Haškův. A opět Goethe nám ukazuje cestu k vyššímu lidství: "Kdo se nedovede sám sobě vysmát, ten jistě nepatří k lidem nejlepším."

Výsměch, smáti se sobě i vysmívati se druhým, - to je v podstatě satira. Je nám lhostejné, zda satira je něčím zcela odlišným od humoru či jen zvláštním jeho druhem, rozhoduje zajisté, že také satira a snad především ona je vždy ostrým rapírem v boji lidstva za lepší lidství, za humanitu v nejvyzrálejších slova smyslu.

Jonathan Swift patří k satirikům a to znamená k bojovníkům za lid-  
skost. Napsal také "Návrh, jak nejlépe mohou býti děti chudých lidí  
zžitkovány ku blahu státu". Ve své satirě doporučuje velkostatkářům,  
aby prováděli systematický výkrm chudých dětí, a až ty dospějí roč-  
ního věku, aby je poráželi a požívali v úpravě selat. Bude to prý  
velmi účelné i s hlediska politického, neboť Anglie se tak snadno  
zbaví celého irského národa.

Heine, Wilhelm Busch, Ibsen, Strindberg ~~xxxxxxxx~~ jsou rovnocenní  
spolubojovníci satirou za lidskost a počítáme-li ironii za jemnější  
druh výsměchu, nemohou v nejstručnějším přehledu bojovníků za lidskost  
chybět jména klasiků ironie - Voltaire, Flaubert, Anatole France,  
Christian Grabbe, Knut Hamsun.

Když zemřel první stoupenec sv. Františka z Assisi bratr Bernard,  
dovzděl kronikář, že v hrobě vypadal jako by se usmíval, "ano",  
praví kronikář, "vypadal zcela jako by se tento světec smál".

Smích v hrobě... ba, proč se vlastně nejen bratru Bernardovi, ale  
všem lidem nemá vkrádat úsměv, osvobozený úsměv na chladnoucí tvář,  
když konečně se dostavila a je tu ona kýžená lehkost duše, osvobo-  
zené od břemene těla a světa, svoboda od veškeré péče o vlastní  
sebezáchovu, svoboda absolutní! Nejhlouběji ležící podklad lidského  
veselí je vpravdě osvobození člověka od sebe sama, rozbití veškerých  
pout a řetězů. Není jich málo - i když se odpočítá vše politické,  
jež lne k pojmu svobody jako rez k železu, zbývají sta a sta drob-  
ných tyraní soukromého života, nároky rodiny, zaměstnání, vlastní  
zlozvyky a návyky, množství příkazů a zákazů společenského soužití  
a jeho podmínek - jak by se neusmíval na smrtelném loži člověk,  
který všechny tyto nesvobody již dávno prohlédl a jichž se konečně  
nadobro zbavuje!...

Nebudiž tato drobná vsuvka pokládána za levnou ironii, ale jen za  
úvod k závěru, v němž se vrátíme k začátku. Záleží-li vskutku ideální  
svoboda v osvobození ode všeho, i od sebe sama, věru nebylo by těžko  
uvést k absurdnosti i ostatní naše lidské převysoké ideály rovnosti,  
mravnosti a ostatní krásné ideje, s jejichž pomocí také naši systema-  
tikové a katalogisátoři etických pojmů doporučovali dosahovat humani-  
ty - bez praktické závaznosti okamžité, jen cestou dlouhého pomalého  
vývoje, řízeného vlastně heslem: "Sláva mravnosti, nechť i hyne člověk!  
Kráčíme-li však cestou humoru k humanitě, pak na jejím ukazovateli  
je heslo právě opačné: "Pryč s každou takovou mravností, která při-  
pouští, aby lidé hynuli!" Vracíme se do konkrétního života a tu nám  
humor připomíná, abychom nebyli nikdy s ničím spokojeni, co nezvy-  
šuje náš nárok na skutečnou lidskost právě v denním praktickém  
životě. Chovej se každý ke každému tak, jak si přeješ, aby druzí  
se chovali k tobě. A tím dojdeš k humanitě dřív a snáz, než deklama-  
cími theoretických floskulí - ty ponech na pospas humoru, satirě, ironii

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Humoresky a satiry

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 44
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMŇICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Uložení:
		Č. přír.: A 27/57
		Č. neg.:

H Ů L A Břetislav :

Humoresky a satiry Jaroslava Haška . Článek, strojopis, 4 ll , 4 <sup>s rkp. u!</sup>

4 ll

Zpracoval:

Datum:

St 29 996 68



~~Škola humoru a satiry~~

Humor není smáti se, ale lépe vědětí. - Vladislav Vančura.

Název nepatrného zlozku prací Jaroslava Haška "Škola humoru a satiry" berme vážně, to jest nikoli doslovně. Představa školy, učitele a žáka přenáší nás do oblasti, odkud humor a satira byly od pradávna vykázány, - s výjimkou, která ovšem by byla mohla způsobit převrat v školských pravidlech vychovatelských, kdyby byl Sokrates nepotlačil takovou možnost svou smrtí. ~~humor a satira~~ Po něm již nikdo z pedagogů nepřipustil humor a satiru do vychovatelské praxe, - důkaz, že všichni další vychovatelé čerpali spíše poučení z číše jedu, kterou byl velký filosof donucen ukončit svůj život, než z jeho ironie, které užíval, aby své žáky naučil "lépe vědětí".

Není školy humoru a satiry, jako není ani školy poesie a umění vůbec. Nikdo se nestane umělcem, kdo se jím již nenarodil. Byla by vysoce humornou a satirickou myšlenka, rozvedená v příběh o tom, jak Majakovskij, Wolker nebo Goethe zasedli za katedru, aby učili, jak se dělá poesie, a přednášeli o umění, o tvorbě uměleckého díla jako o předmětu učebním.

Snad se jednou podaří objevit /zatím ještě neznámou/složku některého z četných žlázových výměšků, jež působí, že lidský červík se vyvine v Josefa Horu a jiný v Jaroslava Haška. Snad také nějaký přípravek /zatím ještě nevynalezený/, požitý třeba na špičku nože a na lačný žaludek vyvolá v lidech žádoucí druh uměleckého nadání v přesně odstupňovaném účinku. Snad i geniální chirurg za čas provede /zatím ještě nevyzkoušený /zárok a přeseknutím určité sauzliny v nervstvu či naopak sauzlením nějakého nervového vlákénka vytvoří nového Peidia, Dickense, Beethovena. Možnosti lidské mysli se zdají právě v naší době pekelných objevů a vynálezů nesmírné a troufá-li si člověk dosíci všemohoucnosti v ničení, je oprávněna k naděje, že dosáhne všemohoucnosti i jako stvořitel. Prakticky jsme v optimismu všichni metafysiky.

Zatím však umění i věda - obojí v pravém to jest ve smyslu tvořivosti - zůstávají velkou pevností lidského genia, ~~nejsou to jenom nástroje, které slouží k tomu, aby se člověk vyjádřil~~. Ani humor a satira, jako ani lyrika a ostatní umění neznají tísnivých obručí předpisů a zákonů, vyrobených v akademických seminářích suchou cestou, to znamená bez osobního vášnivého zaujetí a zalíbení, bez tvářního nadání, beze slzy.

Slzíme, plačíc i smějíc se; jsou slzy velké radosti i velkého utrpení, slzy lásky i nenávisti, slzy mocného veselí i mocného hněvu. Každé umění a také humor a satira ~~se~~ vzniká v podstatě v tomto "vlhkém" prostředí - latinsky znamená umor /vedlejší tvar: humor/ tekutinu, kapalinu, vlhkost, šťávu ~~se~~ výživnou pro rostliny, v antické

medicině pak humores znamenaly "šťavy v lidském těle", jejichž smíšení určovalo čtyři základní psychologické typy lidských temperamentů. /Podivnější osud než slůvko humor mělo významové jádro slova satira: v původním tvaru satura lanx, později jen satura znamenalo mísu plnou ovoce, satur bylo přídavné jméno s významem úrodný, sytý, bohatý; pak v tvaru satira se označovala básně smíšeného obsahu, ~~knězka satira~~ později nabývala stále plnějšího významu vtipného a ostrého odsouzení politických, sociálních, hospodářských poměrů, vztahů mezi lidmi atd. /

Celý život Jaroslava Haška, zdálo by se, protestuje, předpokládá-li se, že také jeho dílo vznikalo z původní hluboké ~~knězka~~ propasti, která dělí svět umění od světa skutečnosti, z rozporu mezi umělcem, tašicím nesmírné protiklady v lidském mikrokosmu i ve vesmíru světa, a ostatními, pečujícími jen o blaho osobního já, z minulých, přítomných i budoucích proudů oné tekutiny, pro jejíž množství byl již dávno nazván ~~knězka~~ lidí slzavým údolím, ze směsi tragiky a komiky v osudech všeho lidstva i každého z nás. Haškov život však nebyl ~~knězka~~ smích a žert, vtip u sklenky lihoviny, jak ho lidí vzpomínky těch, kteří s ním trávili právě jen ty chvíle úlevy a oddechu. To byla jen malá část ~~knězka~~ dvaceti let úsilovné, úžasné pilné práce, jejíž metodika ho ostatně vyhněla ven (mezi lidí) do výčepů a hospůdek, kde s šepicí a kloboukem nejspíše odkládají přijatou masku a kde je alkohol zbavuje všech zábran a osvobozuje od ~~knězka~~ důstojenství. Představu pracovního vypětí dávají Haškovy Sebrané spisy, vydané před čtvrt stoletím ~~knězka~~ v Synkově nakladatelství: 420 povídek a črt kromě Švejka - to už je úctyhodné dílo autora, který zemřel ani ne čtyřicetiletý. V posledních dvou letech však po identifikaci 39 Haškových pseudonymů bylo objeveno dalších 300 prací, takže Sebrané spisy Haškovy by měly již dnes dvojnásobný téměř rozsah proti prvnímu vydání, ač ještě daleko nebyly prozkoumány všechny časopisy a neperiodické edice, s nimiž Hašek býval v pracovním spojení. Jako by ho byla poháněla jakási záhadná přírodní síla, že musí pracovat rychle, nepřetržitě, nejméně jednu povídku týdně, v temné předtuše, že mu nebude dopřáno, aby pracoval déle než dvě desetiletí. Ale těch dvaceti let /přesněji: od 1900 do konce roku 1922/ využil Hašek věru po stachenovsku, a ~~knězka~~ nadsázkou, navrhne-li se, aby Haškovy Sebrané spisy vyšly pod souborným názvem Tisíc a jedna povídka; pravděpodobněji však obsáhne Haškov soubor tisíc jedna až tisíc dvě stě povídek.

Haškovo dílo jako ostatně každého velkého humoristy a satirika není obsahově ani formou jednoznačné, jednostranné. Od malého humoru pro zábavu a špás přes karikaturu, pamflet, parodii, grotesku, burlesku, satiru až k velkému humoru soucitnému s losem trpící většiny člověčenstva, od anekdoty až k náběhu románovému všude a ve všem vždy jasný a svobodný, vždy srozumitelný, s jiskřivou vtipností,

s jistou dávkou zlomyslnosti a posměvčivosti, s kousavými ~~řekami~~ pošklebky, s palčivými šlehy, přeháněje a nadsazuje, vedl Hašek své tažení proti všem silám a mocnostem své doby, uvolňoval její pouta, útočil na zdi jejího vězení, mstil utrpená příkoří, uplatňoval svůj obraz světa, člověka, přírody. Potíral náboženský mysticismus a jeho obřadnky od svíčkové báby až po papeže, věren tehdejšímu zjitřenému protiklerikálnímu náladě všech pokrokových současníků, provokovaných úlohou ~~klíčnou~~ vysoké církevní hierarchie ve feudálních zbytečných monarchie. Celé panoptikum, celou galerii lidských pošetilostí, celé stovky různých odrůd lidské hlouposti od pochlebenství a ješitnosti až po snobství a šosáctví a mravekárnictví málo mravných kazatelů, odhalené chytráctví, špatnost, lakomství, nafoukanost, chamtivost, lenost, obžerství a ovšem také pijáctví atd. atd. - převelikou lidskou komedii uložil Hašek do svých povídek, a ty jsou dosud živé, byť i jejich doba, v níž a pro níž a proti níž byly psány, je mrtvá, poněvadž jejich autor se v žádném své povídce nedívá do zadu, ale vždy ku předu. Nebyl obdivovatelem mocných a bohatých, nikdy s nimi neseděl u jednoho stolu a proto nemůže zajít s nimi. Byl v pravém slova smyslu dítě ulice, miloval ulici a právě tu její část, kterou i mnozí ~~řekají~~ velcí demokraté nazývají luzou a chátrou, láskyplně zpodobnil jako jeden z ní, zanedbané, vyvržené, poznamenané těžkým životem rodičů a prarodičů.

oficiální

To patrně byl také pravý důvod, že literární kritika hleděla na Haška s patra nebo aspoň s velkými rozpaky: byl jí příliš obhrůblý - on, u něhož nenajdete tak zvaného komického typu lidí tělesně postižených, křtavných, šilhavých, pajdavých! Klubece lidského jemocitu Haškova v tom směru si ani nemohli všimnout ti, kteří mu vytýkají, že se nerozpakoval užít jadrného výrazu tam, kam se opravdu hodil: nezná život v celé šíři a hloubce, kdo přeskakoval ~~sociální~~ stupně v sociálním ~~zážitku~~ životě příliš štítlivě nebo se dostal příliš rychle ze sel- ských opánků či maloměstských škrpálů do salonních lakýrek a kdo ve své odbornické hodnostní třídě viděl vrchol a náplň svého života. Jak ho měli s uznáním cenit ti, jejichž společenský ideál <sup>byl</sup> právě opačný než Haškov! Nešlo to ani za Rakouska, kdy Hašek bořil pilíře c. k. mocnářství od trůnu přes šlechtu, vysoký klerus, militarismus, byrokracii, policii, útočné němectví až po vlastní těžkou buržoazii, a nejménak tomu bylo za první republiky, která poskytla Haškovi vděčné typy filistrů všech odrůd, licoměrných dobročinných fariseů, vlastenecké žvastologie politických profesionálů, lživé fráze k posměchu a výsměchu. Je dobře si uvědomit, že směšné není směšným pro všechny. Goethe, který pokládal humor za jeden z prvků skutečného genie, odmítl marnou snahu po ~~řekají~~ všelidskosti humoru: "Ničím lidé neprozradí svůj charakter lépe, jako tím, co pokládají za směšné." Víme, čím je podmíněn charakter lidí, a víme tedy předobře, proč se Haškov smích nelíbil určitým skupinám lidí, za něž hovořila oficiální kritika.

Buďme však zcela spravedliví: existuje vůbec jakési nepsané pravidlo, že humor a satira bývají odkazovány kamsi na periferii literatury a že odborná kritika se k autorům humoresek a satir chová s jistou přezíravostí, snad u všech národů. Tento vztah je ostatně údělem literatury vůbec, která rovněž bývá přezírána určitými druhy lidí. V obou případech, pokud vlna neleží v obsahu a formě literárního, humoristického a satirického díla, jde nikoli o zlou vůli, ale o nemožnost pochopit a ocenit hodnotu díla, ani tu ani tam smysla pro tuto hodnotu. Lidé s převážným zájmem osobního pohodlí, s ideálem blahobytu, společenského postavení, zmožených požitků hmotných, jdou ochotně ve službě tohoto "ideálu" kamkoliv, jen nikoli do sebe, vyhnou se všemu, co neslibuje prospěch jim a jejich rodině, - co jim v tom ohledu může literatura dát? Jaký prospěch jim přináší humor a satira, rozrušující ~~každou~~ jednosměrnost jejich mysli? - Humor je nic nevědět, ale smát se... Odtud hromadný úspěch profesionálních komiků, konferenciérů a přezírání humoru a satiry i literatury. Bída literární kritiky, pokud jde o J. Haška, je právě v tom, že si sedla vedle těchto lidí na tutéž galerii. Nebo spíše na též balkon.

Haškovy povídky se ~~zachycují~~ ňtou s příjemnou lehkostí, s jakou také byly jim psány. Ale pozorný čtenář si brzy uvědomí, že ~~Hašek~~ Hašek se přidržoval zlatého pravidla všech velkých umělců: mnohem se naučil a mnoho věděl dříve, než začal psát, ale když psal, pak se tvářil, jako by byl všechno zapomněl z obavy, aby ~~knihy~~ napsané nevypadlo učeně. Psal opravdu lehce a s ohromnou rychlostí, jako Johnson a Strindberg nenapsal nic, dokud celou věc neměl i v podrobnostech srovnánu v hlavě. Ani on nečetl svůj rukopis, než jej poslal do tiskárny, a v tom chvatu a spěchu se leckdy dopustil i hrubých mluvnických poklesků. A také jako Johnson pohrdal penězi, byl nedbalý v oblékání a ~~neobvyklý~~ ~~zvláštní~~ ve svém životě častokrát zkusil, co Johnson pouze teoreticky tvrdil: Člověk má ve vězení lepší stravu a všeobecně vzato i lepší společnost... Miloval děti a v poměru k ženám ~~byl~~ nebyl snad příliš vzdálen jistého rysu Strindbergovství. A byl vášnivý tulák jako Mark Twain nebo Jack London.

Člověk, jenž umírá v 40 letech, umírá vlastně násilně: autor Švejka věru nezemřel smrtí přirozenou, ale kombinací sebevraždy s vraždou; zabil ho bratr Alkohol, říká se. Ale kdyby se byl dožil našich dnů a pil denně už v 9 hodin ráno láhev vína a v poledne notný džbán piva, o večerech nemluvě, jako Jean Paul, jako mnoho jiných robustnějších umělců, vešel by J. Hašek do Pantheonu téměř jako abstinent.

Povídky J. Haška zůstanou vždy dobrou školou humoru a satiry - pro rozeného humoristu a satirika. -

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Po stopách Jaroslava Haška v SSSR

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 96-97
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ LA - SK - LEO ● PNF ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Uložení:
		Č. přír.: A 27/57
		Č. neg.:

H Ů L A Břetislav :

Pracovní záznamy o životě a díle J. Haška :

Po stopách J. Haška v SSSR, Poznámky, strojopis, 1 list , 4 ,  
drobné poznámky , rkp. 3 ll, 8 a 12

4 ll

Zpracoval:

Datum:

St 29 996 68

Po stopách Jaroslava Haška v SSSR:

1. Nejdůležitější materiál snad bude v Museu ruské revoluce.
2. Na jaře 1918 byl Hašek náborovým emisářem Rudé Armády v Penze a Samaře.
3. Po povstání čsl. legií se Hašek stal osvětovým /politickým?/ komisařem u vojenské jednotky, která se vyznačovala větším počtem českých vojáků.
4. S touto jednotkou prodělal boje u Bugulmy /v říjnu 1918/.
5. Poněvadž je známo, že tyto boje řídila V. Rudá Armáda, je možné, že v archivu V. armády se najdou stopy Haškovy činnosti.
6. S V. armádou táhl Hašek přes Syzraň, Orenburg až do Irkutsku. V té době se zřejmě odpoutal od českých čet své jednotky a stal se, jak sám píše, redaktorem a osvětovým pracovníkem mezi mongolskými rudými vojáky - pomáhala mu fenomenální jazyková schopnost. Sám se zmiňuje o Tatarech, Baškyrech, Číňanech.
7. O Haškovi se píše:
  - a/ v žurnálu Kniga i revolucija roč. asi 1929
  - b/ " Revolucija i kultura roč. asi 1928
  - c/ " Věstnik innostrannoj literaturya patrně i v jiných revuích a listech /Litěraturnaja gazeta/.
8. V 10. čísle žurnálu Sovětskoje iskusstvo je článek Mate Zalka o Haškovi, ale velmi nesprávně se tu líčí jeho pestré osudy v SSSR i doma. Článek končí zprávou, že Haška našli "udušeného v kanalizační díře v jedné z tichých ulic Prahy".
9. Legionářská literatura se zmiňuje s velkým politováním, že za bojů u Zlatoustu - 27. května 1918 - padl celý nejstarší archiv 1. střeleckého pěšího pluku /jehož příslušníkem kdysi Hašek od r. 1916 býval/ do rukou Rudé Armády. Kdyby se tento archiv našel, patrně by byl uschován v Museu ruské revoluce, objevily by se tu nové dokumenty o Jar. Haškovi /i o mnohých legionářích/.
10. Jar. Menger mě kdysi vypravoval, že Karel Kreibich měl ve svém archivu knížku o činnosti Jar. Haška v Rudé Armádě. Mení vyloučeno, že knížka přečkala okupaci a že by bylo možno si ji vypůjčit.-

14. července 1949.

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Jaroslava Haška zoologická zahrádka

V tomto svazku úplných sebraných spisů Jaroslava Haška, vycházejících dvacet let po prvním vydání, které redigoval pro nakladatelství Adolfa Synka Ph.Dr. Antonín Dolenský, jsou soustředěny všechny Haškovy humoresky, příběhy i krátké příspěvky, mající vztah k rozmanitým představitelům živočišné říše. Psi a kočky, kůň i osel, křeček a ježek, indický kačer i zajíc, kanár i konipásek, vlk a velbloud, rosnička i slepice, býk a prase, opice a tasemnice, medvěd i mamut a nebožtík žralok kromě jiných zvířat, vědě neznámých, poněvadž si je Hašek vymyslel, defilují tu jako v malé improvizované menažerii, ovládané s bezpečným smyslem pro veselí a smích.

Nejde tu pochopitelně o normální poměr lidí k zvířatům, ale o různý stupeň nebo dokonce různou kvalitu směšnosti tohoto vztahu. A také naopak o směšnost, kterou naši bratři a sestry zvířátka nalézají v lidech nebo v sobě samých, jedno v druhém. Na anthropomorfickém podkladu se komickému živlu ode dávna, od prvních bajek a zvířecího eposu daří. Zvířata, přejímající lidské vlastnosti i slabosti, upadají spolu s nimi do stejných nehod, jaké jsou údělem i nás, když domýšlivost, ješitnost, hloupost, krátce přeceňování vlastních schopností, podceňování překážek atd. neodvratně nás donutí ke klopýtnutí.

Haškovy malý zvířecí trh není ovšem Čelakovského Velkým trhem ptačím. Je však dokladem, jak hluboce se Hašek vořil do všeho stvoření přírody, a jak příroda, tato jediná pravá matka veškerého života, mu poskytla vítanou příležitost, aby si tropil posměch z jakékoliv absolutnosti vědy či víry ve všech jejich podobách od fanatického přehánění až po mnohé jiné lidské pověry, předsudky a malicherná vybočení.

Od prvního vydání sebraných spisů se liší tato druhá edice kromě způsobu uspořádání ještě v dvojím směru. V tomto svazku je otištěno vedle ~~xxxix~~ 32 povídek, které byly obsaženy v různých svazcích prvního vydání, ještě další 21 humoresek a článků, které do sebraných spisů před dvaceti roky nebyly zařazeny.

Zvláštní oddíl tvoří taškařiny, které Hašek provozoval v "Světě zvířat". Do tohoto "Illustrovaného časopisu všech přátel zvířat pro zábavu a poučení", jak zní podtitulek čtrnáctidenníku, vycházejícího v Praze-Košířích nad Klamovkou, přispíval Hašek celou řadu let. Jeho styk se svérázným působištěm majitele a šéfre-



daktora Václava Fuchse, redaktorů K.L.Kukly a Ladislava Hájka Domažlického trval, jak lze bezpečně zjistit, s přestávkami od roku 1909 do 1913. Jsou však vážné důvody, abychom s největší pravděpodobností usuzovali, že do "Světa zvířat" začal Hašek již přispívat nejméně o čtyři roky dříve, než se tu objevila jeho první podepsaná humoreska.

Zejména rubrika "Z celého světa" byla vhodným místem, kam Hašek mohl ukládat příspěvky, poměrně nejsnadněji zachycené bystrým pérem z nejrůznějších pramenů. Býval to vždy lehký a hlavně jistý, byť i nepatrný řádkový výdělek, jemuž osmnáctiletý Hašek přivykl, jak se dá tušit, již za dob své nejranější spolupráce v "Národních listech".

Do zvláštního oddílu knihy byly zařazeny Haškovy, jak čtenář s překvapením zjistí, vážné úvahy, jak by se lidé měli k zvířatům chovat a jak s nimi nakládat. Člověk, který je surový k zvířeti, nezanechá brutality ani vzhledem k svému bližnímu - toto dávné stanovisko spolků proti týrání zvířat uplatňuje Hašek i ve svých třech pojednáních, uvedených na konci tohoto svazku. Je možné, že je Hašek napsal na pokyn svého šéfredaktora Václava Fuchse, není však ani vyloučena vlastní iniciativa, jak by nasvědčovala skutečnost, že Hašek podepsal tyto své články svými známými nepravými jmény - Josef Pexider, Dr.V.Stanko, V.Mayer, ač by byl jistě mohl příspěvky, vynucené nebo odporující jeho smýšlení, buď nechat vůbec bez podpisů nebo podepsat jménem zcela neznámým, vymyšleným.

Jiné pseudonymy, jichž Hašek užíval pod práce, zde otištěné, jsou: Antonín Kočka - Wilde - Vojtěch Hanačík. Drobnosti, jež psal do rubriky "Z celého světa" pro "Svět zvířat", jsou ovšem nepodepsané.

Humoresky z Haškovy zoologické zahrádky otiskovaly v letech 1909 - 1914 "Karikatury", "Kopřivy", "Humoristické listy" a "Veselá Praha", kromě ovšem "Světa zvířat".

Nejstarší Haškova práce, zde uvedená, je "Konec opice". Byla uveřejněna v "Národních listech" odpol.vyd. č.86 z 28.března 1902. Tehdy bylo Haškovi 19 let. Ale to již byl přes dva roky pravidelným besídkářem "Národních listů".

Břetislav Hůla.

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Sebrané spisy Jaroslava Haška

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 102
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMŇICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Uložení:
		Č. přír.: A 27/57
		Č. neg.:

H Ů L A Břetislav :

*[redacted]* strojopis, 6 ll, 4  
*/SEBRANÉ SPISY JAROSLAVA HAŠKA/*

6 ll

Zpracoval:  
Datum:

St 29 996 68

Nové vydání Sebraných spisů Jaroslava Haška.

Nové vydání bude mít pravděpodobně 11 svazků kromě Švejka, který je doposud vydáván mimo pořadí Sebraných spisů. Poslední svazek obsáhne Haškovy juvenilie z let kolem roku 1900 a pak věci, které se nehodily do předchozích svazků obsahem či formou.

První svazek, který je již připraven do tisku, obsáhne 60 prací, z nich více než třetina neotištěných v prvním vydání Sebraných spisů. Navrhovaný název: Jaroslava Haška svět zvířat. Názvy ostatních svazků charakterisují celkem jasně pořádací metodu, již bylo použito v rozvrhu nového vydání Sebraných spisů:

Svazek 2. Z letopisů strany mírného pokroku v mezích zákona - díl I.

Svazek 3. Díl II.

Svazek 4. Utrpení pana Tenkrátá a jiné manželské tragedie.

Svazek 5. Ze života školáků, studentů a dítek, vzorně i všelijak vychovávaných.

Svazek 6. V urputných bojích s policií, paragrafy a jinou vrchností - díl I.

Svazek 7. Díl II.

Svazek 8. S žízňí, dýmku a bačohem po vlasti.

Svazek 9. Na vandru širším světem.

Svazek 10. Ve službách národa a dělnictva.

Svazek 11. První pupence a opadálé listí.

Až dosud jsem vyhledal, <sup>pučně</sup> opsál a dal na stroji opsat celkem 280 Haškových nových prací, humoresek, črt, básní i vážných pojednání, nezařazených do prvního vydání Sebraných spisů. Nových prací, objevených od 1. ledna 1947 do dneška, je tedy pouze o 100 méně, než čítalo všech 16 svazků prvního vydání Sebraných spisů J. Haška za redakce Dr. Antonína Dolenského. Již dnes by Sebrané spisy Jaroslava Haška obsáhly 700 povídek - kromě Švejka.

Odhaduji však, že další pátrání objeví ještě 300 až 600 zapadlých Haškových prací, takže úplné Sebrané spisy Haškovy zahrnou asi 1000, pravděpodobně však 1300 prací /bez Švejka/, - tedy právě dvojnásobek, ne-li téměř trojnásobek odhadu, který

učinil spisovatel Karel Nový v "Práci" z 15. srpna 1948. A to už pokládal odhad 500 prací za enormní výsledek Haškovy píle, motoru bez přestávky supějícího, za úctyhodné životní dílo spisovatele, který zemřel ve čtyřiceti letech. Dá se z různých skutečností usoudit, že od chvíle, kdy Hašek vzal po prvé pero do rukou se spisovatelským úmyslem, tedy od svých 17 - 18 let, uveřejňoval průměrně jednu práci týdně, - také touto cestou dojdeme k cifře asi 1200 - 1300 Haškových prací, které je třeba hledat a objevit, aby nové vydání Sebraných spisů bylo vskutku úplné.

Ale i tehdy uklouznou ze zjištění mnohé práce nejranější a pak ty, které Haše úmyslně přikryl neproniknutelnou anonymitou a pseudonymitou, poněvadž jejich účel nebo forma či důvod mu právě nebyly po chuti, anebo také okolnosti, jinak nikoli vzácné a vyjimečné, za kterých je psal, zcela porušily svéráznou dikci a typicky haškovskou vtipnost, takže nejzkušenější znalec se neodvážil připsat je Haškovi, chybí-li pod nimi jeho podpis či jeden z četných jeho pseudonymů.

A těch jsem do dneška odhalil a napočítal asi 40, vesměs ověřených také národním umělcem Josefem Ladou a spisovatelem G.R.Opočenským. Nepokládám tento počet za úplný. Jistě se najdou ještě jiné. Bude zajímavou a zábavnou studií, až se zjistí, odkud Hašek své pseudonymy bral a proč jich tak četných používal.

Každý pořadatel Haškových spisů by měl vždy uvádět, z kterých pramenů Haškovy práce otiskuje. V Dolenského vydání Sebraných spisů byl tento požadavek pořadatelské práce opomenut. A tak nezbyvalo, než se trpělivě probírat ročník za ročníkem všemi časopisy, týdeníky, revuemi a jinými periodickými či neperiodickými tiskovinami, kam Hašek asi od roku 1900 psal i kam mohl psát, byť se i nakonec ukázalo, že tam nepsal. Takto se vyplývalo mnoho práce, přišlo nazmar hojně času, než se dospělo v tomto literárním prospektorství k ojedinělému nálezišti.

Za dva roky 1947- 1948 jsem prohlédl:

Čechoslovan, Kijev

Prákopník, Moskva

Kopřivy - 5 ročníků

Svět zvířat - 10 ročníků

Humoristické listy - 8 ročníků

Veselá Praha - 8 ročníků

Intimní Praha - 3 ročníky

Karikatury - 6 ročníků

Národní listy - 3 ročníky

Kalendáře nejvýznamnějších nakladatelů téměř všechny ročníky od r.1900 do 1915 /Dělnický, České demokracie, Hasičský, Šťastného domova, Zlatého domova, Národního hospodáře, Milotického hospodáře, Úřednictva, Kapesní, Humoristický, Kuchyňský, Lady, Nár.listů, Pečírkův, Volných myslitelů, Českých mod, Moravský humoristický, Ločákův, Národní politiky, Obchodních akademií, Revolucionářů, Rodinný, Slosovací, Anarchistů-socialistů, České stráže, Kulíkův, Wiesnerův, Veselý, Veselé Prahy, Bačkovského, Velký zábavný, Národních socialistů, Dobré kopy, Vilímčův, Neodvislého dělnictva, Obrázkový/.

Neperiodická edice, Praha 1903

Májové výkřiky, Praha 1903.

Zbývá prohlédnout nejméně třikrát tolik písemného materiálu z let 1900 - 1923.

Sebraných spisů J. Haška svazek drubý, díl I. a II.:

Z letopisů strany mírného pokroku v mezích zákona.

B. Hála: Dobrý občan Švejka v Rakousku.

x x x

Úvod zakladatele a vůdce strany mírného pokroku v mezích zákona.

Počáteční program strany mírného pokroku v mezích zákona

První neúspěchy strany na českém venkově.

Jiná organizační střediska nové strany.

Strana roste, ale je bita.

Persekce nové strany vládními kruhy.

Manifest strany mírného pokroku v mezích zákona k volbám.

Řeč o protikandidátech.

Strana mírného pokroku v mezích zákona propaguje své zásady kabaretními večery.

Přednáška o rehabilitování zvířat.

Největší český spisovatel Jaroslav Hašek.

Nejtlustší český spisovatel Jan Osten.

Mistr Arbes.

Báseň Louis Kříkava, jinak Blažej Jordán svaný.

Poslíček strany básník Frabša.

Dr. K. Hugo Hilar.

Hudební skladatel Chlanda.

Adolf Gottwald, překladatel ze světových jazyků.

Jan Riedl, slavný pianista.

Intrikán herec Písecký a jeho drama.

Macedonský vévoda Klineš.

Soudruh Škatula.

Dobílkovo milostné xrx dobrodružství.

Jiří Pichl.

Redakční sluha Šefrna.

Vzpomínky na spolek literátů "Syrinx".

Neznámý literát.

Donluva k dílu prvému.

Architekt Pepa Mayot.

Kayer Vratislav, slavný malíř a grafit.

Apoštolská křesťanství tří členná strana, vražedi se v  
dopisech na výkonný výbor strany.  
Další dopis s misionářské pouťi.  
František Šafa: vypravuje svou novou povídku: Oplátka.  
Jak se baví Čosi ve Vídni.  
Honba za Macharem.  
Machar není doma.  
Jaroslav Mašek má ve Velké Kaniži přednášku.  
Jak to dál dopadalo se třemi příslušníky strany.  
Konference delegátů strany mírného pokroku v měsících  
sákona s vynikajícími ubezpečnými politiky.  
Sklenice černé kávy.  
Strana realistická šili pokroková.  
Strana křesťansko-sociální vůbec.  
Státoprávní deník Samostatnost.  
Z inspekční cesty ministra Trnky.  
Volební úvahy nevoliče.  
Z revoluční řeči posl. Dr. Soukupa v parlamentě.  
Výlet vršovických soudruhů do Záběhlího.  
Z řeči Dr. Soukupa v Americe.  
Zvláštní konec přednášky.  
Z činnosti poslance Kolbera a spol.  
Vysvětlivé slůvko strany mírného pokroku v měsících sákona:  
Jeden den v redakci Českého slova.  
Šéfredaktor Českého slova JIŘÍ Pichl.  
Nový pan ministr orby.  
Malík Jaroslav Kubín.  
Jaroslav Klofáč.  
Kde bere posl. Klofáč peníze.  
Jak jsem vystoupil ze strany nar. soc.  
Sláva a konec Dr. Kraudíře.  
Nar. soc. útok na Dr. Kraudíře.  
Sociální demokraté v boží přírodě.  
Zpověď velenárcova.  
JUDr. Josef Myslivec.  
Dr. Fr. Soukup.  
Padesátileté jubileum Národních listů.  
Dr. K. Kraudíř.  
Národní listy.

Pražské úřední noviny.  
Poslanec Václav Kotlík.  
J. S. Machar.

Yvonne.

Dr. Herben a prof. Drtina.

Karel St. Sokol.

Karel Polant.

Dr. Ant. Hajn.

Ministři Dr. Žáček a Dr. Bráf.

Občan Antonín Němec.

Dr. S. Chalupný.

Fan starosta Dr. Greš.

Prst nesabudek na hrob strany nar. soc.

Harmonika bratrá Huřivala.

Hlasy listů o spalování utrvol.

Hlasy listů o válce balkánských národů.

Hlasy listů o válce turecko-italské.

Různé hlasy listů o drahotě.

Jak Dr. Fr. Soukup zničil soc. dem strana v Čechách.

Kázání faráře Douděry při jeho nastolení na novém

působišti.

Maďarská strana práce.

Maď Kanižská idyla.

Pokračování idyly Maď Kanižské.

Neochročený katolík dědeček Šafler v den voleb.

Neslavné, ale zásad plně konce strany státoprávně

pokrokové.

O vnitropolitické situaci.

Maď Biemerthova kabinetu.

První všeoklí sletu na Svatém Kopečku.

Poslední Mladožech v Košicích.

Politika pozitivní a politika katastrofální.

Přednáška o Dr. Záhřebovi.

Slovanské pohostinství.

O panu Josefu Valentovi.

Ma tragedie Montmartrské.

Fovická o oonu.

Zrádce národa.



Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Poznámky k výstavě Jaroslava Haška

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 103
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMŇICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Uložení:
		Č. přír.: A 27/57
		Č. neg.:

H Ů L A Břetislav :

Poznámky k výstavě J. Haška, S strojopis , 2 11 , 4

2 11

Zpracoval:

Datum:

St 29 996 68

Poznámky k výstavě J.H.

O tom, jak by měla být výstava J.H. architektonicky, esteticky řešena, nemám dost zkušeností ani smělosti, abych se pokoušel podávat vlastní podněty.

K tomu však, co by výstava měla nebo spíše co musí obsahovat, aby byla věrným obrazem života, práce a významu J.H., dovoluji si učinit několik poznámek v soustavnější podobě, než jsou ty, které jsem načrtl dne 25. září.

Především má výstava zachytit vše, co se dá zjistit životopisného o J.H.: od křestního listu - rodinných památek a fotografií z dětství přes školská léta, první literární začátky, účast ve sdružení neodvislých socialistů-anarchistů, redaktování v denních listech i týdenících, politickou persiflaž ve straně mírného pokroku, pobyt v Rusku v legiích a v rudé armádě, návrat domů, intenzivní literární činnost v posledních letech před smrtí, pobyt v Lipnici - až po úmrtní list a nekrology.

Tato část výstava by tedy obsahovala hlavně dokumenty, dopisy, fotografie, rukopisy, vzpomínky přátel.

Druhou částí výstavy by mohla být pokud možno nejúplnější sbírka všech novin i neperiodik, do kterých J.H. kdy přispíval. Tyto exponáty zaberou samy velký prostor.

Dalším oddílem byly by Haškovy knihy české i překlady v cizích jazycích, všechny pokud možno ve všech vydáních.

Čtvrtá část by obsáhla v originále či fotografiích pokud možno vše, co bylo o Haškově tvorbě kdy a kde psáno nejen knižně, ale také v časopisech a revuích. Příznivě - nepříznivě.

V páté části výstavy - propagační - by měly být v prodeji: výstavní katalog, co nejlevnější s programem podniků, pořádaných v souvislosti s výstavou a po dobu výstavy ve filmu, rozhlase, divadle, dále by měl být k zahájení výstavy vydán aspoň první svazek Sebraných spisů J.H. a zde na výstavě prodáván s výzvou k subskripci, pak by se tu měly prodávat Haškovy fotografie pohlednicového i většího formátu, a konečně i ty Haškovy knihy, které dosud nejsou rozebrány /jsou-li takové vůbec/. Z výstavy by neměl návštěvník odejít bez nějaké publikace o J.H.

Výstavními podniky by mohly být:

- ve filmu-retrospektivní představení Švejka s Nolle
- v divadle-Longenův Švejk, F.Sauerův Hašek, Haškovy původní skeče Sklenice černé kávy, Virginie /má-li J. Mach dosud rukopis/
- v rozhlase-vzpomínky Haškových přátel, některé Haškovy zdramatisované humoresky
- v tisku-každý den alespoň krátké zprávy ze života J.H. a výňatky z díla.

Po celé výstavní místnosti by snad mohly být rozvěšeny originály nebo zvětšené reprodukce ilustrací J. Lada k Haškovým pracím, zejména k k Švejkovi. Snad by se tu dobře uplatnily také kresby a karikatury umělců z okruhu dnešního "Dikobrazu", pokud našli či najdou k nim inspiraci v Haškově díle. Snad by mohli být přímo vyzváni, aby vedle standartisovaného Ladova Švejka a ostatních Lada-Haškových postav sami se pokusili o své vlastní, nové pojetí těchto postav i Švejka.

Dějinnou a sociálně-politickou kulisu posledního desetiletí života rakouské monarchie by mohly na stěnách výstavních místností tvořit zvětšené reprodukce výňatků z tehdejších novin, jejich nadpisů a ukázek polemik, řečí z říšské rady, volebních kampaní, fotografií z bojů za všeobecné právo hlasovací, karikatur ze satirických tehdejších listů /malíři: Gellner, Naske, Hübschman, Trtník, Stroff, Zeyer, Vavřina, Svoboda, Loukotka, Kuchař, Kratochvíl atd./ a j.

Snad by bylo ku prospěchu výstavy, kdyby do výstavního výboru byli koptováni alespoň někteří Haškovi dávní přátelé jako: J. Lada, J. Mach, G. R. Opočenský, Z. M. Kuděj, Al. Hatina.

Navštívil jsem byt Dr. B. Nováka; nebyl přítomen, je na venkově snad na honech.

Smluvil jsem si schůzku s p. Kalinou, býv. stoupencem anarchistů na Žižkově a jedním z nejstarších pamětníků J. Haška.

V příštích dnech navštívím také Em. Škatulu, zakládajícího člena strany mírného pokroku, a sestru Franty Sauerera, která poskytovala Haškovi byt po jeho návratu z Ruska.

Měl by se napsat dopis pí. Erně Jánské, aby odevzdala výstavnímu výboru rukopis, který V. Mengrovi zapůjčil Al. Hatina. Jde o rukopis Z letopisů strany mírného pokroku. Hatina není proti tomu, aby se rukopis vystavil na výstavě, je však proti výňatkovému otiskování rukopisu v časopisech. Opis, který jsem předložil před týdnem, nemůže být tedy zatím bez výslovného svolení Hatinova otiskován. A bylo by také škoda otiskovat jen výňatky ze spisu dosud zcela neznámého, který v knižním úplném vydání způsobí značné překvapení. Prosím tedy o vrácení zapůjčených 10 kapitol Z letopisů, abych mohl s Hatinou dále jednat.

Dne 12. října 1948.

Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Seznam dokumentů zapůjčených na výstavu J.  
Haška dne 23. prosince 1948 MV

H Ů L A Břetislav		C. inv.: 107
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	C. přír.: A 27/57
		C. neg.:

H Ů L A Břetislav :

Seznam dokumentů zapůjčených na výstavu J. Haška,, Stroj. 2 11,4  
dne 23. prosince 1948 ministerstvem vnitra.

2 11

Zpracoval:  
Datum:

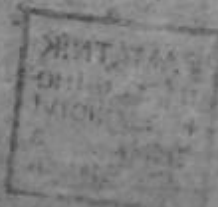
St 29 996 68

S e z n a m

dokumentů, zapůjčených na výstavu Jaroslava Haška dne 23. prosince 1948 ministerstvem vnitra:

- 1 Policejní záznam o osobě J.H. a jeho trestech /bez data/
- 2 Pol.ředitelství v Praze podává dne 5.X.1916 trestní oznámení na J.H. pro velezradu a urážku veličenstva
- 3 Dotaz divisního soudu ve Vídni z 31.VII.1918 na majetkové poměry Haškovy rodiny a odpověď pol.ředitelství z 31.VII.18.
- 4 Opis přípisu okr.Hejtmanství v Budějovicích o J.H. z 16.X.16.
- 5 Hlášení pol.agenta z 28.VIII.18. o rodinných poměrech J.H.
- 6 Rozmnožený pátrací list z 5.X.16. pol.ředitelství po J.H./4krát/
- 7 Pol.ředitelství dává 3.X.16. rozmnožit a zveličít fotografii J.H. Na rubu: relace pol.agenta o J.H. z 2.X.16.
- 8 Německý překlad Haškovy humoresky z "Čechoslovana" ze 17.VII.16.
- 9 Pol.ředitelství se táže okr.hejtmana v Kladně na pobyt J.H. v Kladně.
- 10 Okr.hejtman v Kladně dne 3.XI.16 odpovídá, že v Kladně Jaroslav Hašek nebyl hlášen, že však tu působil Augustin Hašek, apřikládá časopis "Táborský kraj" z 9.VI.1911 s fotografií Aug.Haška.
- 11 Zachycený pohled z Gastýnu od Z.Friedländra J.H. z 11.VIII.1915.
- 12 Opis přípisu okr.hejtmana v Budějovicích z 16.X.1916.
- 13 Ministerstvo války 31.X.16 žádá pol.ředitelství o materiál proti J.H.
- 14 Pol.ředitelství odpovídá min.války na výnos z 31.X.16 a sděluje zároveň státnímu návladnímu vojenského velitele ve Vídni detaily trestního oznámení na J.H.
- 15 Obal trest.oznámení na J.H. pro urážku veličenstva z 13.XI.16.
- 16 Dotaz místodržitelství z 8.XI.16 na stav trestní věci J.H. s odpovědí pol.ředitelství z 16.IV.17.
- 17 Divisní soud ve Vídni se táže na výsledky vyšetřování proti J.H. /z 2.III.17/.
- 18 Odpověď polic.ředitelství z 16.IV.17 na tento dotaz
- 19 Vojen.návladní voj.velitelství v Praze sděluje 5.III.17, že věci J.H. se bude zabývat voj.zástupce voj.velitelství ve Vídni.
- 20 Pol.ředitelství v Praze se 8.II.17 táže voj.návladního voj.velitelství ve Vídni, který soud se bude zabývat věcí J.H., s odpovědí.
- 21 Něm.překlad Haškovy humoresky Bilance polního tažení hejtmana Alserbacha z 10.XI.16 s příkazem, aby tato humoreska byla rozmnožena a zaslána presidiu místodržitelství, dozorčímu válečnému úřadu ve Vídni, gen.štábu voj.velitelství v Praze, evidenční kanceláři gen.štábu a voj.návladnímu voj.velitelství v Praze, jemuž bylo dne 5.X.16 podáno trestní oznámení proti J.H.
- 22 Jeden rozmnožený opis předchozího aktu.

- 23 Rozmnožený opis žádosti ministerstva války z 3. února 1918, aby pol.ředitelství obstaralo fotografii J.H.zároveň se 17 fotografiemi jiných velezrádců.
- 24 Dotaz divisního soudu ve Vídni ze 17.června 18.na politické a rodinné poměry J.H.a odpověď pol.ředitelství z 24.VI.18.
- 25 Zpráva pol.ředitelství v Praze pol.ředitelství ve Vídni z 13.XI.16, že J.H.je v evidenci jako anarchista.
- 26 Zpráva pol.ředitelství, že J.H.nebydlí u své ženy v Dejvicích /z 30.XI.16/.
- 27 Nařízení pol.ředitelství z 18.IV.1907, aby u spisů J.H.bylo poznačeno, že je anarchista, a zpráva o tom pol.ředitelství ve Vídni.
- 28 Denní raport pol.komisařství č.III.z 31.XII.1908, že byl při výtržnosti zatčen J.H.
- 29 Dva dotazy místodržitelství z 14.V.1909 a z 5.V.1909 na J.H.
- 30 Dotaz pol.ředitelství z 11.X.1916 na J.H.ve věci perlustrace anarchistů.
- 31 Bytový lístek J.H., Alexandry r.Lvové a Richarda ze 7.I.1921 na Žižkově Riegrova ul.33.
- 32 Pol.ředitelství postupuje dne 26.III.1921 relaci detektiva Fr. Pajera o podezření J.H.z dvojženství státnímu zastupitelství v Praze za účelem dalšího řízení dle § 206 tr.z.
- 33 Zpráva civ.strážníka F.Pajera z 21.III.1921 o rodinných poměrech J.H., Jarmily H. a Alexandry Lvové.
- 34 Přípis řed.národní bezpečnosti č.12247 z 20.12.1948 kabinetu ministra vnitra, že svazek Haškových dokumentů má cenu již jen historickou, s návrhem, aby tyto dokumenty byly min.informací zapůjčeny.



Památník národního písemnictví  
Literární fond Břetislav Hůla  
Rukopisy vlastní

Jaroslav Hašek, stručný životopis

H Ů L A Břetislav		Č. inv.: 45
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ LA - SK - LEO ● PNP ●	Pozůstalost (fond): Hůla B.	Č. přír.: A 27/57
	Uložení:	Č. neg.:
H Ů L A Břetislav :		
Jaroslav Hašek, „Stručný životopis, strojopis , 1 list , 4		
1 list		
Zpracoval:		
Datum:		St 29 996 68

J a r o s l a v   H a š e k  
/1883 - 1923/

je snad jediný český spisovatel, který se ve světě proslavil výhradně svým dílem sám, bez oficiálního přičinění, přes zásadní i kompromisnické výhrady literárně kritických odborníků, proti odporu úředních činitelů své vlasti.

Dobrý voják Švejk však, ač svého tvůrce učinil známým snad po celé kulturní zeměkouli, mimoděk zatáhl do stínu a nespravedlivě téměř do zapomenutí zahlušil Haška-autora humorných a satirických povídek, drobných grotesek vynikající úrovně a neselehávající, nepomíjející účinnosti, byť od jejich napsání uplynula řada desetiletí, plných sociálně politických převratů a hospodářských proměn.

*3. ledna 1883*  
Narodil se v Praze 30. dubna 1883 a zemřel v Lipnici n.S., kde je také pochován.

Začal psát sotva 18-letý, zprvu realistické črty z prázdninových cest po Slovensku a jiných zemích bývalého rakousko-uherského mocnářství, ale brzy po ukončení studií na československé obchodní akademii v Praze II. v Resslově ulici dal své péro nikoli bez bloudění zcela do služeb radikálně pokrokového myšlení v širokém rejstříku od anarchismu přes národní socialismus k sociální demokracii a komunismu. Byla to obvyklá, typicky intelektuálská cesta sociálně politického uvědomování, kterou procházeli snad všichni nejlepší představitelé pokolení S.K. Neumana.

Hašek ovšem po ní rázoval vlastním pořádkem klikatěji, dobrodružněji, s tuláckou čepicí na ~~střaně~~ stranu.

Hašek sám si zredigoval velmi málo knižních souborů povídkových a právě z nich /za předpokladu snad správného, že autor kriticky přehlédl své dílo než je vydal knižně/ jsou vybrány humoresky pro tuto edici.-

*satira*